
Voor wie is Christus gestorven?

R. van Kooten

Leviticus 16

2 Korinthe 5:18-21

18. En dit alles is uit God, Die ons met Zichzelf verzoend heeft door Jezus Christus, en ons de bediening van de verzoening gegeven heeft. 19. God was het namelijk Die in Christus de wereld met Zichzelf verzoende, en aan hen hun overtredingen niet toerekende; en Hij heeft het woord van de verzoening in ons gelegd. 20. Wij zijn dan gezanten namens Christus, alsof God Zelf door ons smeekt. Namens Christus smeken wij: laat u met God verzoenen. 21. Want Hem Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid van God in Hem.

Er zijn al heel wat discussies gevoerd over de vraag voor wie Christus gestorven is. Het is op zichzelf geen onbelangrijke vraag. Het antwoord is van directe betekenis voor en van invloed op de verkondiging van het evangelie.

De antwoorden variëren van gestorven voor de hele wereld tot alleen gestorven voor de uitverkorenen. Bij de alverzoening vervalt de mogelijkheid van verloren kunnen gaan en zo ook de motivatie de mensen ernstig op te roepen tot bekering en het geloof in de Heere Jezus Christus. Bij het beperken van de betekenis van Jezus' sterven tot de uitverkorenen versmalt het adres van de prediking en kan er niet verkondigd worden, maar kunnen hooguit gunnende wensen uitgesproken worden.

Het lastige bij deze discussie is, dat allen bepaalde bijbelteksten weten te citeren die het gekozen standpunt schijnen te verdedigen.

Mijns inziens zet de vraag zelf ons op het verkeerde been, omdat deze antropocentrisch en resultaatgericht is. Het is zuiverder om vanuit het doel van Christus' verlossingswerk te denken. Het doel van Christus is theocentrisch om de Vader te verheerlijken en genoegdoening te schenken. Dat is niet alleen de toon die wij vinden in het hogepriesterlijke gebed, maar ook bij de Grote Verzoendag. Het antwoord op de vraag van de titel luidt dan allereerst: *Christus is gestorven voor God* om Hem in al Zijn deugden te verheerlijken.

2 Korinthe 5:18-21 en Leviticus 16

Wij belijden in artikel 25 NGB dat de ceremoniën en figuren opgehouden hebben met de komst van Christus en tegelijk dat nochtans de waarheid en substantie van de ceremoniën en figuren van de wet in Christus Jezus blijven om het evangelie te bevestigen. Zo wil ik de Grote Verzoendag verbinden met 2 Korinthe 5:18-21 en zo bezien of hierdoor bevestigd wordt dat de bovengenoemde vraag allereerst theocentrisch gesteld moet worden.

In dit gedeelte van de Korinthebrief stelt Paulus de inhoud van en zijn optreden als apostel tegenover het optreden van zijn sofistieke tegenstanders. Paulus wil transparant zijn. Hij wil zichzelf niet verkopen om de hoorders te imponeren, maar hij kent maar één verlangen, namelijk de hoorders overtuigen zich met God te laten verzoenen.

De tegenstanders richten zich op de buitenkant (Gr. *prosoopon*, gezicht, uiterlijk) en zijn niet gericht op het hart (Gr. *kardia*, v.12). Hij probeert niet door extase indruk te maken, maar brengt juist bezonnen de boodschap van het kruis (v.12). De liefde van Christus houdt Paulus in bedwang (Gr. *sunechei*) en belet hem voor zichzelf te gaan (v.14). Hij volgt het voorbeeld van de zichzelf opofferende liefde van Christus om er voor de ander te zijn. Christus is gestorven namens, in de plaats van (Gr. *huper*) alle mensen. Zo zijn zij allen op hetzelfde tijdstip gestorven (v.14). Alle mensen hebben de dood verdiend. Bij de gelovigen wordt dit hierin zichtbaar dat zij gestorven zijn om voor Christus te leven (v.15). Dit alles staat in scherpe tegenstelling tot het optreden van de sofisten die door de Korinthiërs bewonderd worden. Als de Korinthiërs dit verschil gaan zien en verstaan, zullen zij net als Paulus mensen niet meer beoordelen naar 'het vlees' (Gr. *kata sarka*), dat is op wereldse wijze naar de buitenkant (v.16). Geloof en bekering, de vereniging met Christus brengen tot een andere wijze van beoordelen en leven, je wordt werkelijk nieuw, deel van Gods nieuwe schepping (v.17). Hierna laat Paulus alles uitlopen op een climax die gaat over de verzoening.

De verzoening Gods initiatief

Dit alles (zowel de nieuwe wijze van beoordelen alsook het behoren tot de nieuwe schepping) is uit God Die ons met Zichzelf verzoend heeft door Jezus Christus en ons de bediening van de verzoening gegeven heeft (v.18). De verzoening is geheel Gods initiatief en Gods daad. De inzet van Leviticus 16 is niet anders. Ook daar wordt direct duidelijk dat de verzoening enkel Gods initiatief en gave is. Nadrukkelijk wordt de context aangegeven. Het gebeurt nadat God de beide zonen van Aäron, Nadab en Abihu, gedood heeft met vuur uit de hemel omdat zij hun eigen vuur meenamen. Eigenlijk moeten we

vers 2 zo lezen dat Aäron *nooit meer* in het heilige der heiligen mag komen (B. Maarsingh, *Leviticus*, Nijkerk 1980, p.131). Dat er vervolgens toch van toegang gesproken wordt, is een ongedachte mogelijkheid bij God vandaan. De bediening van de verzoening is louter geschenk van de God van Israël.

De verzoening Gods daad

Paulus schrijft: God was het namelijk Die in Christus de wereld met Zichzelf verzoende en aan hen hun overtredingen niet toerekende. In plaats daarvan heeft God Christus die geen zonde gekend heeft, voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid van God in Hem.

Christus is gestorven in de plaats van de hele mensheid (v.14). Het onderscheid met de Grote Verzoendag is dat de verzoening daar plaatsvindt met Israël en in 2 Korinthe 5 met de wereld. Maar op zichzelf wordt zowel de ene bok 'la' JHWH' als de andere bok 'la' azazel' tot zonde gemaakt in de plaats van Israël. Bij de 'weggaande' bok wordt dit scherp uitgetekend als de hogepriester zwaar met zijn hand op de bok leunt en de zonde in allerlei gedaante en vorm, als alle overtredingen, alle ongerechtigheden en al de zonden van Israël op de bok legt. De zonde is niet deelbaar. De bokken staan in de plaats van geheel Israël, Christus het Lam van God staat in de plaats van de mensheid als de laatste Adam (Rom. 5:12-21). De catechismus zegt dan ook dat Christus de toorn van God tegen de zonde van het hele menselijke geslacht heeft gedragen (vr. en antw. 37). Johannes de Doper roept op dezelfde wijze met verwondering uit: 'Zie, het Lam van God dat de zonde van de wereld wegdraagt' (Joh. 1:29). Johannes spreekt theocentrisch. Het Lam van God (Gr. *ho amnos tou theou*) is genitivus subjectivus en objectivus. Het Lam is gegeven door God en het is er voor God, net als de bok 'la' JHWH'. Johannes spreekt over 'tèn hamartian' in het enkelvoud, de zonde als één geheel.

God moet verzoend worden

De bokken moeten van de kinderen van Israël genomen worden. De mens heeft gezondigd, God moet door het bloed van de mens verzoend worden, zodat al Gods deugden zonder contradictie de vrije loop krijgen. Zo heeft God Zijn eniggeboren Zoon geschonken om mens te worden, onzer een. Uit de mensen genomen.

Dat het bloed voor God is, blijkt scherp op de Grote Verzoendag: het bloed van de bok wordt binnengedragen in het binnenste heiligdom en gesprenkeld op de ark en voor de ark. Met het bloed worden ook de heilige dingen geheiligd, zelfs het brandofferaltaar. Het laatste hebben alle aanwezige Israëlieten kunnen zien. De verzoening van God Zelf was voor hun oog onzichtbaar.

De vraag of er bloed voor ons is gestort, buigt de heilige zaak van de ver-

zoening antropocentrisch naar beneden en individualiseert de verzoening. Er moest bloed voor God zijn. Op geen enkele Israëliet werd ook maar een druppel bloed gesprenkeld. Bijna alles gebeurde in het binnenste heiligdom op en voor de ark, de troon van God. Zo hebben de Vader en de Zoon samen de verzoening tot stand gebracht.

God is verzoend met de wereld

Op de Grote Verzoendag wordt er door geen enkele Israëliet iets gedaan. Ze kijken alleen maar. De hogepriester moet helemaal alleen al het werk doen. Er mag zelfs geen leviet als assistent met hem naar binnen. Zo is het ook met Christus. Niemand van de discipelen heeft Hem geassisteerd, wat pijnlijk duidelijk wordt in Gethsémané.

Geen enkele Israëliet doet iets en tegelijk vindt alles plaats ten gunste van geheel Israël. Dit resoneert door heel Leviticus 16 en wordt nadrukkelijk vermeld in 16:17. Het wordt ook haarscherp uitgetekend bij de weggaande bok: *al* hun ongerechtigheden, *al* hun overtredingen en *al* hun zonden worden als resultaat van het bloed op en voor de troon van God gelegd op de levende bok, om weggedragen te worden buiten de leefgemeenschap van Israël.

Zo lees ik bij het offer van Christus als Lam van God dat de zonde van de *wereld* wegdraagt, werkelijk de *wereld*. Hij is de laatste Adam die de plaats inneemt van de eerste Adam. Door Zijn offer heeft God Zich verzoend met de door Hem geschapen mensheid. Zo kan Johannes schrijven dat Hij een verzoening is niet alleen voor onze zonden, maar ook voor die van de hele wereld (1 Joh. 2:2).

Is de wereld verzoend met God?

Paulus vermeldt in vers 18 met de proclamatie dat God de wereld met Zichzelf verzoend heeft in één adem dat Hij ook gezorgd heeft voor de bediening van de verzoening. Deze heeft de verkondiging van Gods verzoeningsdaad tot inhoud. Hij smeekt vervolgens namens Christus zich te laten verzoenen. Het gaat niet om een aanvulling van wat God gedaan heeft, maar om een erkennen en aanvaarden van wat God gedaan heeft.

Door geloof en bekering wordt de vijandschap in het hart van de mens tegen God gebroken en wordt de verzoening in verwondering aanvaard. Dit brengt een geheel nieuwe relatie tot stand: wij hebben vrede met God.

Dit is onmisbaar. Zo lezen we bij de Grote Verzoendag van een zich verootmoedigen. De HEERE gaf aan de verzoendag het karakter van een volkomen sabbat van de sabatten 'opdat u uw eigen ik (Hebr. *nèfès*) verootmoedigt' (Lev. 16:29, 31). Het volk kan de zegen van de verzoening alleen ontvangen in de

weg van verootmoediging. Het betekent geen enkel recht en geen enkele waardigheid hebben in onszelf en het meebeleven van de ceremonie: die bok staat in mijn plaats. Hij draagt de straf die ik had moeten krijgen. Het houdt ook in de genade van de verzoening uit enkel genade met een lege hand ontvangen. Erkennen dat het alleen Gods genadegave is en Gods werk waar je niets aan hebt bijgedragen.

Het niet aanvaarden is hoogmoedige zelfhandhaving en het aan je laten geschieden is pure genade.

Verloren gaan is schuld

De antropocentrische vraag of er bloed is voor mij, laat de diepste gedachte zien dat ik wel zou willen, maar niet weet of God het wel wil. Zo ligt de schuld bij God. En dat terwijl het net andersom is. De evangeliedienaren mogen uitgaan met de verkondiging van wat God gedaan heeft in Jezus Christus om te smeken zich door dit goede nieuws in de nieuwe verzoende relatie te laten stellen.

Op deze wijze wordt zelfhandhaving in plaats van verootmoediging grote schuld: 'Hoe zullen wij *dan* ontvluchten, als wij zo'n grote zaligheid veronachtzamen, die in het begin door de Heere is verkondigd, en *die* aan ons is bevestigd door hen die *Hem* gehoord hebben' (Hebr. 2:3). Verloren gaan is geen gevolg van onmacht, maar van onwil: u hebt niet gewild (Matth. 23:27; Luk. 19:27). We hebben in Adam gezondigd tegen Gods wet, die zonde is verzoend. We gaan verloren omdat we in ongeloof zondigen tegen dit evangelie van de verzoening en de Geest door ongeloof verhinderen wat wij in Christus hebben ons toe te eigenen.

Ten slotte

Op deze wijze spreken wij met twee woorden. God heeft de wereld met Zichzelf verzoend, daar hoeft niets aan toegevoegd te worden. Tegelijk moet het probleem blootgelegd worden, waar het gevonden wordt: de onwil en de vijandschap moeten in ons hart verbroken worden om de verzoening aan te nemen en als vijanden met God verzoend te worden in de werkelijkheid van ons bestaan. We beamen de spanning van Calvijn bij de inzet van boek III van zijn *Institutie* dat alles wat Christus voor de zaligheid van het menselijk geslacht geleden en gedaan heeft, nutteloos voor *ons* is en van geen enkel belang, zolang Hij buiten ons is en wij van Hem gescheiden zijn. Juist omdat wij het eerste woord laten staan, kunnen wij met ernst en drang proclameren en verkondigen, appelleren en bidden 'laat u met God verzoenen'.

Dr. R. van Kooten is 0,5 fte predikant HHG Apeldoorn, 0,5 fte docent ethiek en homiletiek bij het HHS aan de VU.